

Даг Хікман
Геннадій Марушевський

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ ДЛЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ: презентація першого проєкту

Он-лайн зустріч
29 вересня 2021 року

Action implemented by:

Вступ

Стратегічна екологічна оцінка (CEO) є ключовим інструментом інтеграції екологічних і соціальних пріоритетів, а також пріоритетів охорони здоров'я у національний та місцевий розвиток (Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» № 2697-VIII від 28 лютого 2019 р.).

Вимоги до здійснення CEO визначені у Законі України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 20 березня 2018 р. Вимоги Закону про CEO поширюються на широкий спектр документів державного планування.

Ці Методичні рекомендації сприяють застосуванню Закону про CEO до містобудівних документів шляхом:

- надання методичних вказівок щодо того, як виконати вимоги Закону про CEO
- сприяння підготовці високоякісних і повних документів CEO

Рекомендації жодним чином не змінюють будь-якого аспекту Закону про CEO.

Цільовими групами Методичних рекомендацій є розробники містобудівної документації та органи державної влади, які надають консультації в рамках CEO.

Action implemented by:

Мета і зміст

Мета Методичних рекомендацій – деталізація правил підготовки звітів про СЕО при розробці проектів містобудівних документів.

Зміст Методичних рекомендацій

1. Вступ
2. Законодавча база стратегічної екологічної оцінки в Україні
3. Законодавча база у секторі містобудування
4. Методичні рекомендації щодо визначення обсягу СЕО
5. Методичні рекомендації щодо Звіту про СЕО

Примітка.

1. «Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296
2. ДБН Б.1.1-15:2012 «Склад та зміст генерального плану населеного пункту», ДБН Б.1.1-22:2017 «Склад та зміст плану зонування території», ДБН Б.1.1-14:2012 «Склад та зміст детального плану території», ДБН Б.1.1-21:2017 «Склад та зміст схеми планування території, на якій реалізуються повноваження сільських, селищних, міських рад»

Action implemented by:

Громадське обговорення

Громадське обговорення у процесі СЕО проектів містобудівної документації на місцевому рівні (комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населених пунктів, плану зонування територій, детального плану території) проводиться в порядку, визначеному Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» (стаття 21).

Для проектів містобудівної документації на місцевому рівні проведення **громадських слухань** у процедурі СЕО є **обов'язковим**. Громадські слухання під час громадського обговорення містобудівної документації на місцевому рівні проводяться не раніше 10 днів з дати оприлюднення проекту містобудівної документації.

Правовою підставою громадський слухань є «Порядок залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля», затверджений Постановою КМУ від 29 червня 2011 року № 771 (із змінами від 23 січня 2019 року).

Action implemented by:

Визначення обсягу СЕО

Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення

Сфера діяльності	Пропонована діяльність	Фактор впливу	Біорізноманіття		Земельні ресурси та ґрунти	Клімат	Атмосферне повітря	Водні ресурси	Матеріальні активи	Культурна спадщина	Природоохоронні території	Здоров'я населення	Транскордонні наслідки
			Флора	Фауна									
Етап будівництва													
Транспорт	Нова транспортна магістраль (10 тис. автомобілів щоденно)	Використання земель для будівництва дороги Шум Пил			Втрата високоякісних сільгоспугідь					Вплив шуму від будівництва			
Житлове будівництво	Квартири для 2000 сімей Будинки для 1000 сімей	Використання земель для будівництва Пил, Шум											
Промисловий розвиток	Легке промислове виробництво - 10 га Склади - 4 га	Пил Шум			Розвиток відбуватиметься на ділянці браунфілд		Пил може переносити забруднення, яке вже потрапило в ґрунт					Вплив забруднення на здоров'я мешканців сусідніх будинків	Забруднення може бути перенесено на відстань 1,5 км від межі ділянки

Action implemented by:

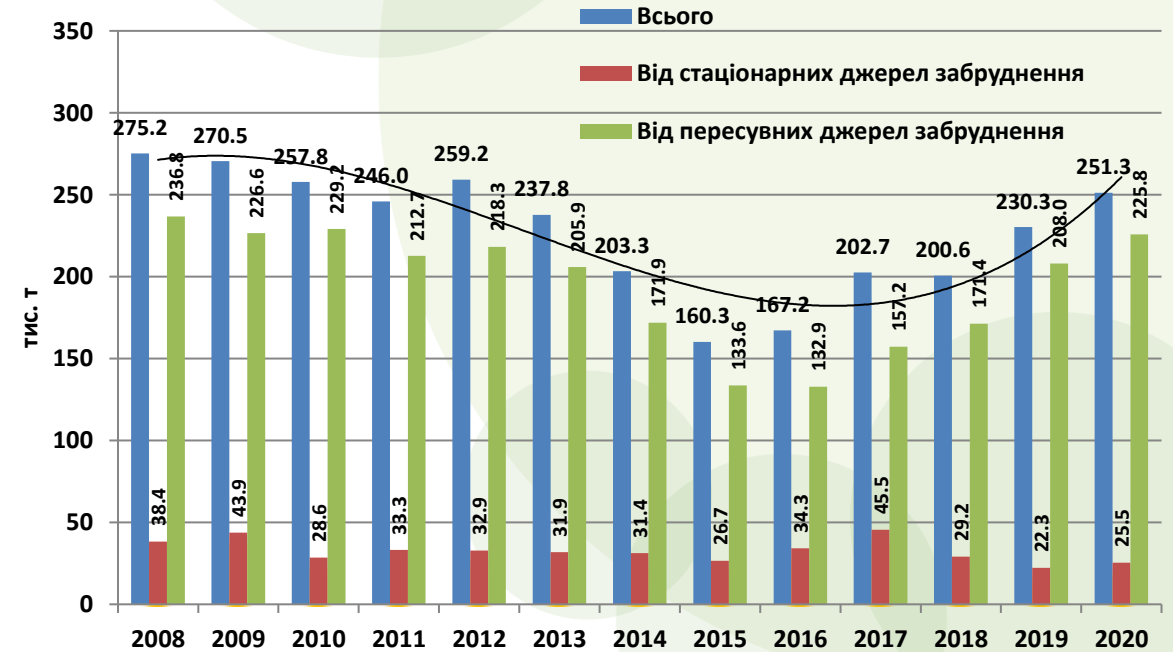
Звіт про СЕО

Характеристика поточного стану довкілля

- Збір даних
- Аналіз тенденцій зміни стану ключових складових довкілля

У підрозділ «Водні ресурси та їх використання» для території, для якої розробляється проект ДДП, рекомендується включити інформацію про об'єкти водного фонду, водно-болотні угіддя, прибережні захисні смуги, водоохоронні зони, зони санітарної охорони об'єктів водопостачання.

У підрозділ «Біорізноманіття, у тому числі природоохоронні території» для території, для якої розробляється проект ДДП, рекомендується включити інформацію про території та об'єкти природно-заповідного фонду та інші території екомережі, об'єкти лісового фонду, об'єкти Смарагдової мережі, зелені насадження загального користування (парки, сквери, бульвари).

Приклад: динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у місті Києві у 2008-2020 роках

Action implemented by:

Звіт про СЕО

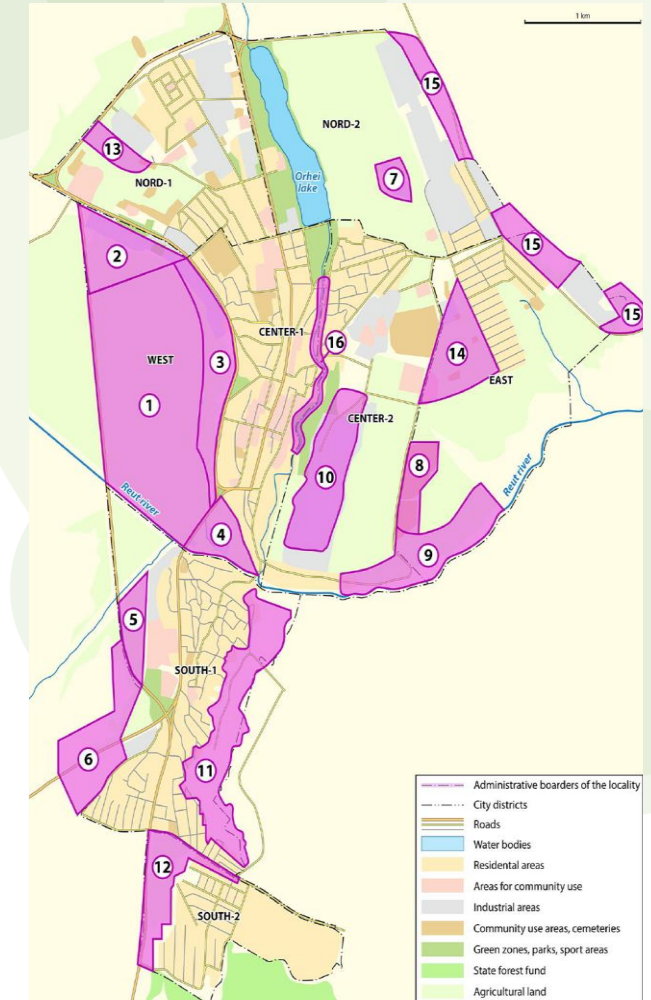
Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Рекомендується відобразити на картографічній основі, пронумерувати та стисло описати території різного функціонального призначення, що ймовірно зазнають впливу

Приклад опису територій, які ймовірно зазнають впливу внаслідок зміни їх функціонального призначення

Номер і функціональне призначення території	Планована зміна призначення території	Розташування	Площа, га
1. Лісовкрита територія	Багатоквартирна забудова	Східна частина міста	2
2. Територія, що використовується у сільськогосподарських цілях	Зона для рекреації, спорту й туризму	Західна частина міста	190
3. ...	...	...	...

Action implemented by:

Приклад зображення на карті територій, для яких запропоновані зміни у їх функціональному призначенні

Звіт про СЕО

Екологічні проблеми

1. Надати загальний опис екологічних проблем і ризиків впливу на здоров'я населення

Основні екологічні проблеми і ризики	Характеристика проблем і ризиків	Територіальна прив'язка	Проектні рішення ДДП
Забруднення атмосферного повітря	Викиди забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	Вулиці, ділянки виробничого призначення	Будівництво обхідної дороги
Забруднення водних ресурсів			
Підтоплення			
Деградація ґрунтів			
Відходи			
Вплив на біорізноманіття			
Вплив на здоров'я населення			

2. Рекомендується більш детально описати виявлені екологічні проблеми і ризики впливу на здоров'я населення, вказавши основні чинники негативного впливу на складові довкілля і здоров'я населення.

Action implemented by:

Звіт про СЕО

Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються ДДП

1. Визначити відповідність проекту ДДП екологічним цілям національної та регіональної політики

Ключові екологічні цілі національних ДДП	Ключові екологічні цілі регіональних ДДП	Цілі проекту ДДП, що розглядається	Рівень відповідності (+) повна відповідність (+/-) часткова (-0) невідповідність
Атмосферне повітря			
Водні ресурси			
Земельні ресурси			
Відходи			
Біорізноманіття			
Здоров'я населення			

2. Описати, як враховані зобов'язання у сфері охорони довкілля, встановлені на міжнародному рівні.

Action implemented by:

Звіт про СЕО

Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

1. Оцінку наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, доцільно зосередити на наслідках, пов'язаних із запропонованими змінами функціонального використання територій

Територія	Атмосферне повітря	Клімат	Вода	Ґрунти	Природоохоронні території	Біорізноманіття	Здоров'я
Територія 1	DI/LT RE/TR	IN/LT RE/TR	DI/MT LO	DI/ST LO	DI/ST LO	DI/ST LO	IN/MT LO
Територія 2	?	?	0	DI/MT LO/CU	DI/MT LO	0	IN/MT LO
Територія 3	DI/MT LO	IN/MT LO	DI/MT LO	0	0	INI/MT LO/CU	IN/MT LO

2. Представити детальніший опис наслідків для довкілля і пояснювальні коментарі для кожної території

Складова довкілля	Оцінка впливу	Характеристика впливу
Повітря	0, +1	Збільшення зелених насаджень
Вода	+1	Покращення гідрологічного стану водойм після виконання комплексу гідротехнічних заходів
Ґрунти	+1	Упорядкування та облаштування берегів, реконструкція природного рослинного шару.
Біорізноманіття	+1	Збільшення зелених насаджень.
Соціально-економічне середовище	+2	Підвищення комфорту середовища, доступності об'єктів відпочинку, соціальних зв'язків громадян, покращення здоров'я населення

Action implemented by:

Звіт про СЕО

Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування (приклад)

Складові довкілля, в тому числі здоров'я населення	Основні проблеми та ризики, пов'язані з проектом ДДП	Заходи, які передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП
Атмосферне повітря	Викиди від пересувних джерел	- Розширення зелених смуг вздовж вулиць для зниження ступеню пилового забруднення.
Водні ресурси	Незадовільний стан утримання територій прибережних захисних смуг	- Забезпечення дотримання особливого режиму використання прибережних захисних смуг згідно чинного законодавства
Земельні ресурси	Можливий прояв ерозії	- Проведення протиерозійних заходів
Відходи	Відсутнє роздільне збирання побутових відходів	- Ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ з подальшою рекультивацією та відновленням порушених земель. - Розроблення схеми санітарної очистки населеного пункту.
Біорізноманіття	Недостатній рівень озеленення території	- Створення нових зелених зон, парків і скверів, що сприятиме збереженню флори та фауни
Здоров'я населення	Проблеми з диханням внаслідок великої кількості літніх днів зі значним рівнем забруднення повітря	Сприяння впровадження відновлювальної енергетики, зокрема, відновлюваних джерел енергії на транспорті

Action implemented by:

Звіт про CEO

Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися (приклад)

№	Альтернатива	Ключові складові альтернативи	Ключові переваги та недоліки	Обрана альтернатива та її обґрунтування
1.	Нульова альтернатива	Продовження існуючої ситуації	Переваги Не порушується існуюча соціально-економічна структура міста Недоліки Недостатня кількість житла для поточної та прогнозованої чисельності населення Недостатні можливості працевлаштування	Рекомендується обрати альтернативу 3 оскільки вона сприятиме зменшенню впливу на довкілля та здоров'я населення, зокрема сприятиме: - мінімізації втрат земель сільськогосподарського призначення - оптимізації транспортного руху - збереженню зелених зон
2.	Альтернатива, що розглядається в проекті ДДП	Нове житлове будівництво Створення нових можливостей для інвестицій та працевлаштування Зміни у транспортній системі для забезпечення достатнього транспорту для нової житлової та промислової забудови	Переваги Забезпечення житлом, достатнім для потреб міста до 2030 року Створення нових робочих місць Покращення транспортного руху Недоліки Порушення існуючої соціальної/економічної діяльності під час будівництва Втрата земель сільськогосподарського призначення внаслідок житлової та промислової забудови Збільшення кількості рідких і твердих відходів	
3.	Альтернатива, запропонована у Звіті про CEO	Подібна до альтернативи 2 за багатьма проектними рішеннями, але передбачає інше розташування забудови	Переваги (додаткові до альтернативи 2) Мінімізація втрат земель сільськогосподарського призначення Оптимізація транспортного руху Збереження зелених зон Недоліки (додаткові до альтернативи 2) Необхідність виділення додаткових коштів на доопрацювання проекту ДДП з метою зменшення впливу на довкілля	

Action implemented by:

Звіт про СЕО

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

«Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення» (постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272)

- **зміст заходів**, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;
- **кількісні та якісні показники**, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про СЕО наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;
- **методи визначення кожного із показників**, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;
- періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;
- засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання ДДП, не передбачених звітом про СЕО.

Action implemented by:

Контрольний список

Контрольний список - це інструмент, який може бути використаний практиками для забезпечення виконання вимог Закону про СЕО. У контрольному списку вказуються:

- кожна статтю та пункт, які потребують дій
- текст, що точно визначає необхідну вимогу
- установа, яка несе відповідальність за виконання вимоги
- статус виконання (невиконання) відповідальною установою необхідних вимог (у випадку невиконання потрібні пояснення)

Контрольний список може бути використаний для всіх документів СЕО. У випадку цих Методичних рекомендацій він використовуватиметься для СЕО містобудівної документації.

Пункт	Вимога	Відповідальна установа	Статус	
			Дата виконання	Не виконано
Стаття 10. Визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки				
2а	Подати заяву про визначення обсягу СЕО (на папері та в електронній формі) до органів, зазначених у статтях 6 та 7 Закону про СЕО (щодо ДДП загальнодержавного рівня), або до органів, зазначених у статті 8 Закону про СЕО (щодо ДДП місцевого та регіонального рівня) для визначення обсягу досліджень, методів екологічної оцінки, рівня деталізації інформації, що має бути включена до звіту про СЕО, та необхідності здійснення СЕО незначних змін до ДДП, щодо якого раніше здійснювалася СЕО	Замовник	☐	☐
3а	Підготувати заяву про визначення обсягу СЕО, яка повинна містити інформацію про: <ul style="list-style-type: none"> замовника; вид та основні цілі ДДП, його зв'язок з іншими ДДП; те, якою мірою ДДП визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів); ймовірні наслідки: <ul style="list-style-type: none"> для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; для територій з природоохоронним статусом; трансграничні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі, якщо ДДП не буде затверджено; дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час СЕО; заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП; пропозиції щодо структури та змісту звіту про СЕО орган, до якого подаються зауваження і пропозиції, та строки їх подання	Замовник	☐	☐
4а	Оприлюднити заяву про визначення обсягу СЕО та (за наявності) проект ДДП шляхом розміщення на офіційному веб-сайті замовника з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості <ul style="list-style-type: none"> Інформувати громадськість про оприлюднення заяви про визначення обсягу СЕО та (за наявності) проекту ДДП у порядку, передбаченому частиною четвертою статті 12 Закону про СЕО Забезпечити вільний доступ громадськості до цих документів протягом усього строку громадського обговорення, визначено частинною п'ятою цієї статті Встановити строк громадського обговорення заяви про визначення обсягу СЕО не менше 15 днів з дня її оприлюднення	Замовник	☐	☐
5а	Встановити строк громадського обговорення заяви про визначення обсягу СЕО не менше 15 днів з дня її оприлюднення	Замовник	☐	☐
6а	Надати у письмовій формі зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу СЕО у строк, що не перевищує 15 днів з дня отримання такої заяви Самостійно визначити обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про СЕО, у випадку відсутності протягом зазначеного строку письмових зауважень і пропозицій від органів, зазначених у статтях 6, 7 та 8 Закону про СЕО	Органи, зазначені у статтях 6, 7 і 8 Закону про СЕО, у межах їх компетенції Замовник	☐	☐

Action implemented by:

Дякуємо за увагу

Action implemented by:

Заходи щодо зміни клімату

Причини: викиди парникових газів: вуглекислий газ (CO_2), метан (CH_4), оксид азоту (N_2O), гідрофторвуглецеві сполуки (ГФВ), перфторвуглецеві сполуки (PFCs), гексафторид сірки (SF_6), трифторид азоту (NF_3).

Тому пріоритети СЕО включають:

Мінімізацію викидів парникових газів. Необхідно сприяти, наскільки це можливо: круговій економіці; неуглеводневим видам палива для транспорту; утилізації метану зі сміттєзвалищ; попередньому обробленню органічних відходів перед їх утилізацією; виробленню чистої енергії; енергоефективним будівлям (включаючи модернізацію старих будівель з утепленням) та обладнанню; міському фермерству; переважному використанню зручного громадського транспорту, а не будівництву нових доріг/автострад; використанню залізничного транспорту для промислових товарів

Максимізацію поглинання вуглецю. Слід заохочувати, наскільки це можливо: зелені насадження; зелені дахи; такі вуличні ландшафти, які живляться дощовою водою і підтримують рослинність; використання компосту для утворення органічних речовин у ґрунті; використання технологій уловлювання парникових газів бетоном

Action implemented by:

CEO та здоров'я населення

Якість довкілля та здоров'я населення тісно пов'язані: якість повітря, якість ґрунту, якість води, рівень шуму - все це впливає на здоров'я населення. Для багатьох захворювань, частково або повністю пов'язаних з екологічними факторами, є індикатори здоров'я населення.

Підхід CEO для визначення та врахування пріоритетів здоров'я населення в контексті містобудування:

1. Визначити наслідки для довкілля (позитивні та негативні) запропонованого містобудівного плану та базові екологічні дані, які стосуються цих наслідків
2. Використати наявні показники здоров'я населення для визначення тих рівнів впливу на здоров'я населення, які можуть бути пов'язані з базовими екологічними умовами (наприклад, захворюваність на хронічні респіраторні захворювання, шлунково-кишкові захворювання, психічне здоров'я тощо). Схожі наслідки для здоров'я населення можуть викликати різні фактори. Тому для визначення значущості впливу різних екологічних факторів на здоров'я населення потрібні консультації з медичними працівниками.
3. Визначити ймовірне значення прогнозованих екологічних наслідків для обраних показників здоров'я населення. Тут може бути невизначеність. Тому консультації з медичними працівниками допоможуть визначити колір «світлофора» для наслідків для здоров'я: зелений (без істотних проблем для здоров'я); жовтий (невизначені наслідки для здоров'я – у випадку реалізації плану слід бути готовим до розгляду питань, пов'язаних зі здоров'ям); червоний (значні проблеми, які потребують коригування запропонованого містобудівного плану).
4. Здійснювати моніторинг виконання просторового плану відповідно до обраних показників здоров'я населення.

Action implemented by: